

บทที่ 2

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสินเชื่อที่อยู่อาศัยในจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะสินเชื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน จะมีแต่การศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพลูกหนี้ที่มีผลกระทบต่อภาระเพิ่มขึ้นของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์ อาทิ

นงนุช กะศิเมต (2541) ศึกษาเรื่อง “หนี้ค้างชำระของสินเชื่อ เพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในจังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ค้างชำระของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในจังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวนประชากรตัวอย่าง 300 ราย ที่มีหนี้ค้างโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression analysis) ผลการศึกษาพบว่า หนี้ค้างส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ที่มีวงเงินกู้ต่ำกว่า 600,000 บาท ผู้กู้มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 30,000 บาท และมีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อซื้อที่ดินเปล่าและอาคารชุด ระยะเวลาชำระหนี้สั้น 10 - 15 ปี และได้เสนอแนะให้นำผลการศึกษาไปใช้ในการพิจารณาการให้สินเชื่อ โดยให้พิจารณาถึงหลักความสามารถในการชำระหนี้มากกว่าพิจารณาจากมูลค่าหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการเกิดหนี้ค้างชำระในอนาคต

จรรยารัตน์ ตระการศิรินนท์ (2540) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้ของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่” โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกหนี้ค้างชำระของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนประชากรตัวอย่าง 110 ราย จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่มีผลทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระ พบว่าปัจจัยภายนอกที่เป็นผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจซบเซา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง นโยบายรัฐบาล สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตออกสู่ตลาด การเกิดภัยธรรมชาติ มีผลทำให้เกิดหนี้ค้างชำระมาก สำหรับปัจจัยภายในนั้นเกิดจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น มีการจำกัดการให้สินเชื่อบางประเภท ส่วนปัจจัยด้านตัวลูกค้ายันเกิดจาก การลงทุนเกินตัวทำให้ต้นทุนสูง ธุรกิจขาดสภาพคล่อง ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดหนี้ค้างชำระ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารุ่นนี้เพื่อที่จะเป็นแนวทางให้กับผู้รับผิดชอบด้านการให้สินเชื่อ โดยเน้นการพิจารณาในเรื่องความสามารถในการชำระหนี้

(Repayment) และ พฤติกรรมของผู้กู้ (Character) ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายควรมีความจริงจังต่อกัน ในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูกค้า เพื่อป้องกันหนี้เสียที่จะเกิดขึ้นซ้ำซ้อน ตลอดจนความร่วมมือของผู้บริหารประเทศที่ต้องดำเนินนโยบายการเงินการคลัง ให้สอดคล้องกับนโยบายการอำนวยสินเชื่อเพื่อบ่มงั่นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม

นรชัย ศรีสร้อย (2540) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถชำระคืนเงินกู้” โดยศึกษาจากข้อมูลลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) สาขาศรีนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 125 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการสร้างแบบจำลองโพรบิต โดยแบ่งกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบธุรกิจ พบว่ามีตัวแปรอธิบายที่มีนัยสำคัญจำนวน 4 ตัวแปรคือ ระดับรายได้ ตัวแปรหุ่นแสดงสินเชื่อเดิม ระยะเวลาผ่อนชำระคืน และร้อยละของภาระหนี้คงเหลือต่อวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ ส่วนกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ พบว่ามีตัวแปรอธิบายที่มีนัยสำคัญ 5 ตัวแปรคือ ตัวแปรหุ่นที่แสดงอาชีพรับราชการ ตัวแปรหุ่นแสดงสถานภาพสมรส ตัวแปรหุ่นแสดงอสังหาริมทรัพย์เดิม ตัวแปรหุ่นแสดงสินเชื่อเดิม และร้อยละของภาระหนี้คงเหลือต่อวงเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ ผลจากการศึกษาข้างแสดงให้เห็นอีกว่า ลูกค้าที่กู้ยืมเงิน ไปซื้ออสังหาริมทรัพย์มีโอกาสที่จะมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้คืนต่ำกว่าลูกค้าที่กู้ยืมเงิน ไปเพื่อประกอบธุรกิจ

นรศวร์ สุกันสีล (2539) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อหนี้จัดชั้นของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อหนี้จัดชั้นของธนาคารพาณิชย์ จากข้อมูลประชากรตัวอย่างจำนวน 461 ราย ในปี 2538 ซึ่งประกอบด้วยลูกหนี้ที่มีวงเงินกู้ต่ำกว่า 7 ล้านบาท จำนวน 269 ราย กลุ่มลูกหนี้ที่มีวงเงินกู้ระหว่าง 1 – 5 ล้านบาท จำนวน 173 ราย และลูกหนี้ที่มีวงเงินกู้ตั้งแต่ 5 ล้านบาทขึ้นไป จำนวน 19 ราย จากการศึกษาพบว่าลูกหนี้ขาดประสิทธิภาพและมีความรู้ด้านการบริหารธุรกิจที่กู้ยืมเงิน ไปลงทุนน้อย ซึ่งมีผลกระทบต่อรายได้และผลตอบแทนทำให้ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้คืน นอกจากนั้นยังปิดบังข้อมูลที่แท้จริงต่อธนาคาร ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการดำเนินงาน ธนาคารไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาให้ได้ ประกอบกับการมีหนี้นอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ลูกหนี้นำเงินไปชำระหนี้เหล่านี้ก่อน จึงทำให้ไม่มีเงินพอที่จะไปชำระหนี้ที่กู้จากธนาคาร อีกทั้งปัญหาจากการเสื่อมสภาพของหลักประกันที่มีราคาตกต่ำลง เมื่อการชำระหนี้คืบยาวนานออกไป ทำให้มูลค่าหลักประกันไม่คุ้มกับยอดหนี้ที่เกิดขึ้น จากปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการพิจารณาการให้สินเชื่อโดยเน้นให้พิจารณาจากพฤติกรรม (Character) ของผู้กู้ควรดูความเป็นไปได้และประสิทธิภาพที่ผู้ขอสินเชื่อมีต่อธุรกิจนั้น ส่วนในเรื่องหลักประกัน (Collateral) ต้องพิจารณาถึงสภาพคล่องและความเสี่ยงต่อการเสื่อมราคาของหลักประกัน และควรมีการประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวลูกค้าระหว่าง

สถาบันการเงินต่างๆ เพื่อป้องกันหนี้เสียที่จะเกิดขึ้นซ้ำซ้อนในแต่ละสถาบัน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบการเงินโดยรวมในที่สุด

คณฤ์ รอดประเสริฐ (2538) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหนี้ที่มีปัญหาของธนาคารกรุงไทยจำกัด (มหาชน)” ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ธนาคารเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่รับฝากเงินและนำเงินที่ได้จากการฝากนี้ไปให้กู้ยืมและลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหวังผลกำไรในรูปแบบของดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมและเงินปันผล ซึ่งการให้สินเชื่อของธนาคารโดยทั่วไปมักจะเกิดหนี้ที่มีปัญหา อันมีสาเหตุมาจาก

1. ความผันผวนทางเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้ความสามารถในการบริหารงานของผู้กู้ผิดพลาดได้
2. ความผิดพลาดในการวางนโยบายของผู้กู้ เช่น การลงทุนจนเกินตัว การใช้เงินผิดวัตถุประสงค์
3. ความผิดพลาดของธนาคารที่อนุมัติสินเชื่อ โดยมีได้พิจารณาข่าวสารทางเครดิตและงบประมาณแสดงฐานะการเงินอย่างรอบคอบถี่ถ้วน เพื่อพิจารณาถึงความเสี่ยงในการให้สินเชื่อ
4. ความตั้งใจของพนักงานของธนาคาร โดยร่วมทุจริตกับลูกค้าเงินกู้ในการประเมินราคาหลักทรัพย์ หรือการหย่อนยานในการพิจารณาสินเชื่อ

ปัญหาหนี้เสียที่เกิดขึ้นไม่ว่าจากกรณีใด ย่อมจะมีผลทำให้ธนาคารสูญเสียหนี้สินที่ไม่สามารถเรียกเก็บได้ วิธีการที่จะช่วยให้ธนาคารได้รับชำระหนี้สินคืนได้เต็มจำนวน และขณะเดียวกันอาจช่วยให้ลูกหนี้ฟื้นฟูกิจการขึ้นมาได้ หรือในบางสถานการณ์อาจเรียกเก็บหนี้คืนได้บางส่วนเท่านั้น ซึ่งธนาคารจะต้องเลือกปฏิบัติให้ถูกวิธี และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ธนาคารกำลังเผชิญอยู่กับปัญหา ซึ่งวิธีการในการรับสถานการณ์ปัญหาสินเชื่อจึงควรใช้วิธีการ Workout และ Liquidation ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายได้มาก

Workout เป็นวิธีการดำเนินการช่วยเหลือพฤษภาคมฐานะกิจการของลูกค้าหนี้ให้อยู่รอด และสามารถชำระหนี้ให้กับธนาคารได้ ซึ่งจะแก้ปัญหาลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น กรณีลูกหนี้มีปัญหารื่องขาดสภาพคล่องทางการเงิน ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันกำหนด จำเป็นต้องแปลงหนี้เป็นทุนเพื่อให้เจ้าหน้าที่ธนาคารเข้าไปช่วยบริหารกิจการ เป็นต้น

Liquidation คือ วิธีการที่ใช้เมื่อใช้วิธี Workout ไม่ได้ผล หรือไม่มีทางที่ลูกหนี้จะชำระหนี้ได้อีกต่อไป ซึ่งเป็นวิธีที่ธนาคารใช้การประนีประนอมหนี้ โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อชำระบัญชี ซึ่งหากทั้ง 2 ฝ่ายตกลงประนีประนอมก็จะร่างสัญญาปรับสภาพหนี้ให้ลูกหนี้ และหากไม่

สามารถตกลงกันได้ ก็ต้องใช้วิธีการฟ้องร้องต่อศาลทำการยึดทรัพย์และนำขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ต่อไป

2.2 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสินเชื่อที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ

การให้สินเชื่อเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังใช้ในการเพิ่มหรือลดปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจผ่านทางสถาบันการเงินต่างๆ โดยสามารถจำแนกสินเชื่อในระบบเศรษฐกิจตามรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น ตามวัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อ ตามลักษณะของหลักประกัน ตามลักษณะของการชำระคืนและตามระยะเวลาการให้สินเชื่อ ซึ่งการขยายสินเชื่อจะทำให้มีการผลิตเพิ่มขึ้น การบริโภคเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการลงทุนและการจ้างงานเพิ่มขึ้นตามลำดับ ส่งผลทำให้เศรษฐกิจขยายตัวในที่สุด

สินเชื่อประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจคือ สินเชื่อเพื่อการเคหะหรือสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ซึ่งเกิดจากความต้องการในเรื่องที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองของประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งราคาที่อยู่อาศัยนั้นมีราคาสูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายได้ที่ได้รับในปัจจุบันของประชาชน ดังนั้นการที่จะสะสมรายได้ให้ครบตามมูลค่าของบ้านอยู่อาศัยที่จะซื้อนั้น ต้องใช้เวลานานมาก อีกทั้งในปัจจุบันการพักอาศัยของครอบครัวในสังคมไทยเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยอาศัยรวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ในปัจจุบันเมื่อแต่งงานมีครอบครัวจะแยกไปซื้อ-สร้างบ้าน หรือเช่าบ้านอยู่อาศัย เฉพาะส่วนคล้ายสังคมตะวันตกมากขึ้น จากปัญหาดังกล่าวทำให้สินเชื่อเพื่อการเคหะเป็นที่นิยมของทั้งผู้กู้และผู้ให้กู้

2.2.2 หลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อของธนาคาร

การวิเคราะห์สินเชื่อเพื่อกำหนดความสามารถและความพร้อมในการชำระหนี้คืนของผู้กู้ (Willingness) และการกำหนดความเสี่ยงที่ธนาคารจะสามารถยอมรับได้ในแต่ละกรณี ตลอดจนการกำหนดวงเงินให้กู้ ระยะเวลาในการผ่อนชำระ จึงต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ซึ่งเทคนิคที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้แก่ การใช้ P's Policy ซึ่งประกอบด้วย

1. ตัวบุคคล (People) ซึ่งจะพิจารณาจากตัวผู้กู้เอง คยดูจากประวัติครอบครัว สถานะ ในสังคม ลักษณะอาชีพ ความสำเร็จของงาน และประวัติการชำระหนี้จากสถาบันการเงินอื่น (ถ้ามี)

2. วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม (Purpose) ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการกู้ยืม ซึ่งหากนำเงินไปใช้ผิดจากวัตถุประสงค์ที่ธนาคารพิจารณา อาจทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ เช่น แจ้งว่าจะนำเงินไปซื้อบ้านอยู่อาศัย แต่กลับนำไปลงทุนในธุรกิจการค้า เมื่อการค้ามีปัญหาขาดทุนก็ไม่สามารถชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย
3. การชำระหนี้ (Payment) เป็นการพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งจะพิจารณาถึงระยะเวลาในการชำระคืน และจำนวนเงินที่จะชำระในแต่ละเดือน โดยประเมินจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ซึ่งจะต้องใช้ข้อมูลรายได้ในอดีตและลักษณะที่มาของรายได้เป็นส่วนร่วมในการพิจารณา
4. หลักการป้องกัน (Protection) เป็นการพิจารณาในเรื่องความเสี่ยงที่ธนาคารอาจได้รับซึ่งสามารถป้องกันได้ 2 ลักษณะ คือ
  - พิจารณาจากหลักประกันของผู้กู้เอง เช่น หลักประกันที่นำมาจำนองเป็นประกันกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือเงินออม
  - พิจารณาหลักประกันในส่วนของผู้ค้ำประกัน เช่น หลักประกันของผู้ค้ำหรือความน่าเชื่อถือของผู้ค้ำประกัน
5. องค์กรประกอบร่วม (Perspective) เป็นการพิจารณาโดยรวมของผู้กู้ ซึ่งจะพิจารณาจากอัตราเสี่ยงของหนี้สงสัยจะสูญ ความยุ่งยากในการเรียกเก็บหนี้ ค่าใช้จ่ายในการฟ้องบังคับคดี และประมุลทรัพย์สินขายทอดตลาด

ปัจจุบันเกือบทุกธนาคารจะพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะธนาคารต้องการได้เงินคืนมากกว่าทรัพย์สินที่เป็นประกัน

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดปัญหาหนี้ค้างชำระ

สามารถสรุปสาเหตุจาก 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน

- ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่ลูกหนี้ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล นโยบายของธนาคาร อัตราดอกเบี้ย การเกิดภัยธรรมชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้กู้ และการชำระหนี้ในที่สุด
- ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดจากตัวผู้กู้เอง เช่น การใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ใช้จ่ายเกินตัว การเจ็บป่วย การได้รับอุบัติเหตุ การถูกเลิกจ้าง ลดเงินเดือน

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการลดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

สถาบันการเงินโดยทั่วไปมักจะพยายามประนีประนอมกับลูกหนี้ที่ค้างชำระ มากกว่า จะทำการฟ้องบังคับคดีและยึดทรัพย์ขายทอดตลาด เนื่องจากจะทำให้สถาบันการเงินมีภาระเพิ่มขึ้น ทั้งการตั้งสำรองหนี้ ค่าใช้จ่ายในการฟ้องบังคับคดีและค่าใช้จ่ายในการดูแลทรัพย์สิน ดังนั้นใน ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ลูกหนี้ขาดรายได้หรือมีรายได้ลดลงและไม่สามารถ ชำระหนี้กับสถาบันการเงินได้นั้น สถาบันการเงินจึงจำเป็นต้องปรับบทบาทหน่วยงานติดตามหนี้ ของตน จากบทบาทเจ้าหนี้เป็นบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาทางการเงิน คอยชี้แนะและหาวิธีการ ประenomหนี้ให้กับลูกหนี้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อชะลอจำนวนหนี้ค้างและหนี้สูญในงบการเงินของ คนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ที่เรียกว่า “กระบวนการประenomหนี้” (Workout)